

ሰኔ 01 ቀን 2007 ዓ/ም

ዳኞች፡- አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

ሱልጣን አባተማም

ሙስጠፋ አህመድ

ተኸሊት ይመሰል

አመልካች፡- ወ/ሮ ትርጉሃ መኮንን - ቀረቡ

ተጠሪ፡- አቶ ሙሉጌታ መኳንንት - ታልፏል።

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የባልና የሚስት የጋራ ሀብት ክፍፍልን የሚመለከት ነው። ክርክሩ የተጀመረው በፌዴራሉ መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ሲሆን የአሁኑ ክርክር ሲጀመር ከላሽ የነበሩት የአሁኑ አመልካች ሲሆኑ ተጠሪ ደግሞ ተከላሽ ነበሩ። በግራ ቀኙ መካከል የነበረው ጋብቻ እንዲፈርስ በፍርድ ቤቱ ከተወሰነ በኋላ አመልካች ጥር 18 ቀን 2001 ዓ/ም ፅፈው ባቀረቡት የንብረት ዝርዝር በጉለሌ ክፍለ ከተማ ቀበሌ 08/16 ክልል ውስጥ የሚገኝ ቁጥሩ 553/ለ/ የሆነና በተጠሪ ስም የተመዘገበ ቤት፣ በተጠሪ ስም የተመዘገበና የሰሌዳ ቁጥሩ 3-205229 አ.አ የሆነ ተሽከርካሪ፣ በተጠሪ ስም በኢትዮጵያ ንግድ ባንክ የተቀመጠ ጥሬ ገንዘብ፣ የቤት ቁሳቁሶች /ሙሉ ሶፋ፣ ኮንትሮል ቡፌ፣ ፍሪጅ፣ አንድ ዘመናዊ አልጋ፣ ባለቀለም ቴሌቪዥን ከነዴኩ/፣ 35 ግራም የአንገት ሃብል በተጠሪ እጅ የሚገኝና ከወላጆች በውርስ ያገኙት ብር 40,000.00 /አርባ ሺህ/ በተጠሪ እጅ የሚገኘው ንብረቶችን ዘርዝረው የጋራ የሆኑትን ቤት፣ መኪና፣ባንክ ውስጥ የሚገኝ ጥሬ ገንዘብና የቤት ቁሳቁሶችን እንዲያካፍሏቸው፣ የግል የሆኑትና 35 ግራም ወርቅና 40,000.00 ጥሬ ገንዘብ ደግሞ ተጠሪ እንዲመልስላቸው እና ካላም እንዲከፈል ይወሰን ዘንድ ዳኝነት ጠይቀዋል።

የአሁኑ ተጠሪ ለክሱ በሰጡት መልስም ቤቱ የጋራ መሆኑን፣ መኪናውን አሰርተው ለጋራ እዳ መክፈያነት የሸጡ መሆኑን፣ ባንክ ውስጥ ያለው ገንዘብ 320.667 መሆኑን፣ የቤት ቁሳቁሶች በአመልካች እጅ እንደሚገኙ፣ 35 ግራም ወርቅና ብር 40,000.00 በተመለከተ ግን የሚያውቁት ነገር የሌለ መሆኑን ዘርዝረው ተከራክረዋል። ፍርድ ቤቱም ስለመኪናው ተገቢውን አካል ጠይቆ ማስረጃ እንዲቀርብለት ከአደረገ በኋላ ጉዳዩን መርምሮ ቤቱን በተመለከተ አመልካች ሰኔ 02 ቀን 2002 ዓ/ም በተደረገ ስምምነት አመልካች ልጆችን ይዛ እንድትጠቀምበት እና በኋላ ለልጆቻችን እንዲተላለፍ ተስማምተናል ቢሉም ስምምነቱ የቴምበር ቀረጥ የልተክፈለበትና ፈቃደኝነታቸውን የገለፁበት ባለመሆኑ ተቀባይነት የለውም በማለት ግራቶች እኩል እንዲካፈሉ፣ የቤት ቁሳቁሶችንም ግራ ቶች እኩል እንዲካፈሉ በማለት የወሰነ ሲሆን መኪናው የግራ ቶች ጋብቻ ጸንቶ ባለበት ጊዜ የተሸጠና በሌላ ሰው ስም የሚገኝ መሆኑ መረጋገጡን፣ የካሳ ጥያቄ ፍቺ ሲወሰን ያልቀረበ የዳኝነት ጥያቄ መሆኑን፣ ወርቅና የውርስ የተባለውን ጥሬ ገንዘብ በተመለከተ አመልካች ያቀረቡት ማስረጃ ያለመኖሩን ጠቅሶ በዚህ ረገድ የቀረበውን የአመልካችን የዳኝነት ጥያቄ ውድቅ አድርጎታል። የልጅ ቀለብን በተመለከተም ተጠሪ ሊቆርጡ የሚገባውን ቀድሞ ወስኖና ተጠሪ ስራ በማቋረጣቸው ምክንያት ቀለብ የመቁረጥ ግዴታ ቀሪ እንዲሆንላቸው ቢያመልክቱም ፍርድ ቤቱ አልተቀበለውም። አመልካች ቤቱ ግራ ቶች እኩል እንዲካፈሉ በተወሰነውና መኪናውን፣ ወርቁንና የውርስ የተባለውን ጥሬ ገንዘብ በተመለከተ በተሰጠው የውሳኔ ክፍል ቅር በመሰኘት ይግባኛቸውን ለፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት አቅርበው ፍርድ ቤቱም ግራ ቶችን ከአከራከረ በኋላ ጉዳዩን መርምሮ መኪናው ላይ ብቻ የቀረበውን ቅሬታ በመቀበል መኪናው በብር 70,000.00 /ሰባ ሺህ/ የተሸጠ መሆኑ ቢረጋገጥም ገንዘቡ ለትዳር ጥቅም እንደአልዋለ ተረጋግጧል። በሚል ምክንያት ተጠሪ ለአመልካች ብር 35,000.00 /ሰላሳ አምስት ሺህ/ እንዲተኩላቸው ሲል ወስኗል።

የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ ውሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው። የአመልካች የሰበር አቤቱታ መሰረታዊ ይዘትም፡- ቤቱ የጋራ ቢሆንም ሰኔ 02 ቀን 2002 ዓ/ም በተደረገ ስምምነት አመልካች እስከ ህይወታቸው ፍፃሜ ድረስ ተጠቅመው ከዚያ በኋላ ለጋራ ልጆቻችን እንዲተላለፍ ስምምነት ተደርጎ እያለ መታለፉ ያላግባብ ነው፣ ካሳውን በተመለከተም ተጠሪ በሴሰኝነት በወንጀል ተከሰው ጥፋተኛ መባላቸው ተረጋግጦ እያለ በተሻሻለው የፌዴራሉ የቤተሰብ ሕግ አዋጅ ቁጥር 213/92 አንቀጽ 84 መሰረት ካሳ እንዲከፈል የቀረበው ጥያቄ ውድቅ መደረጉ ያላግባብ ነው የሚል ነው። አቤቱታቸው ተመርምሮም በሁለቱም ነጥቦች ላይ

በበታች ፍርድ ቤቶች የተሰጠው ውሳኔ ይዘት ተገቢነት በዚህ ችሎት እንዲታይ የተደረገ ሲሆን ተጠሪ በሕግ አግባብ ተጠርተው ባለመቅረባቸው ጉዳዩ በሌሉበት እንዲታይ ተደርጓል።

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለመልኩ ከላይ የተገለጸው ሲሆን ይህ ችሎትም የግራ ቀኙን ክርክር ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ በመኖሪያ ቤቱና ካሳን አስመልክቶ በበታች ፍርድ ቤቶች በተሰጠው የውሳኔ ክፍል መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት መኖር ያለመኖሩን በጭብጥነት ይዞ ጉዳዩን በሚከተለው መልኩ መርምሮታል።

ከክርክሩ ሂደት መገንዘብ የተቻለው አመልካችና ተጠሪ በሕጋዊ ጋብቻ ተሳስረው ቆይተው ጋብቻው በፍቺው ውሳኔ ታህሳስ 24 ቀን 2001 ዓ/ም መፍረሱን፣ በጉለሌ ክፍለ ከተማ ቀበሌ 08/16 ክልል ውስጥ የሚኘውና ቁጥሩ 553/ለ የሆነና በተጠሪ ስም የተመዘገበ ቤት የጋብቻ ውጤት መሆኑ ተረጋግጦ የግራ ቀኙ ነው ተብሎ የተወሰነ ሲሆን አሁን አመልካች ቅሬታ የሚያቀርቡት ቤቱ የጋራ ቢሆንም ሰኔ 02 ቀን 2002 ዓ/ም በተደረገ ስምምነት አመልካች ቤቱን ልጆችን ይዘው እስከ ሕይወታቸው ፍጻሜ እንዲጠቀሙበትና በኋላም ለልጆች እንዲተላለፍ የተደረገ ሁኖ እያለና ተጠሪም በዚህ ረገድ ሰነዱን በመካድ ያቀረበው ክርክር ሳይኖር በአመልካችና በተጠሪ መካከል ክፍፍል እንዲደረግ ተብሎ መወሰኑ ያላግባብ ነው በማለት የሚከራከሩ መሆኑን፣ የበታች ፍርድ ቤቶች በዚህ ረገድ የቀረበውን የአመልካችን ክርክር ያለፉት ስምምነቱ የቀረጥ ቴምበር ያልተከፈለበትና በነጻ ፈቃዳቸው የተደረገ ስለመሆኑ አልተረጋገጠም በሚል ምክንያት መሆኑን ነው።

በመሰረቱ የተጋቢዎች የፍቺ ውጤቶች በስምምነት፣ በሽማግሌዎች ወይም ባለሙያዎች ሊወሰን እንደሚችልና በዚህ አግባብ የተወሰነ የፍቺ ውጤት ተፈጻሚነት የሚኖረው ለፍርድ ቤት ቀርቦ ተቀባይነት ሲያገኝ ስለመሆኑ የተሻሻለው የፌዴራሉ የቤተሰብ ሕግ አዋጅ ቁጥር 213/1992 ከአንቀጽ 77 እስከ 80 ድረስ ያሉት ድንጋጌዎች ከአንቀጽ 83/3/ ድንጋጌ በጣምራነት ሲነበቡ የሚያስገነዝቡን ጉዳይ ነው። በተያዘው ጉዳይ ተጋቢዎቹ የክርክሩ ምክንያት የሆነውን መኖሪያ ቤት በተመለከተ ሰኔ 02 ቀን 2002 ዓ.ም ስምምነት ያደረጉ መሆኑን አመልካች ቢከራከሩም የፍቺ ውሳኔ በ24/04/2001 ዓ/ም ከተሰጠ በኋላ የተደረገና ስምምነቱ ፍርድ ቤት ቀርቦ ያልጸደቀ፣ ይህን የንብረት ክፍፍል ስምምነት አስመልክቶ በግልጽ ፈቃዳቸውን ሰጥተው ስለመስማማታቸው ያልተረጋገጠ መሆኑን የበታች ፍርድ ቤቶች ያረጋገጡት ፍሬ ነገር ነው። ተጠሪም በስር ፍርድ ቤት የክፍፍል ጊዜ ቤቱ የጋራ መሆኑን ጠቅሰው ክፍፍል እንዲደረግ

ዳኝነት የጠየቁበት ከመሆኑም በላይ በይግባኝ ደረጃም በቤቱ ላይ የተሰጠውን የስር ፍርድ ቤት ውሳኔ ክፍል ተገቢ ነው በማለት ሲከራከሩ የነበሩ መሆኑን የክርክሩ ሂደት ያሳያል። ስለሆነም አመልካች አለ የሚሉት ሰነድ በፍርድ ቤት ያልጸደቀና የግራ ቀኙን ፈቃዳቸው መኖሩ ያልተረጋገጠ በመሆኑ አመልካች ቤቱን አስመልክተው የሚያቀርቡት ቅሬታ ተቀባይነት የሚያገኝበት የሕግ አግባብ አላገኘም።

ሌላው አመልካች አጥብቀው የሚራከሩት የካሳ ጥያቄ መታለፉ ያላግባብ ነው በሚል ነው። የበታች ፍርድ ቤቶች ይህንኑ የአመልካችን የዳኝነት ጥያቄ ያለፉት አመልካች የፍቺ ውሳኔ እንዲሰጣቸው ጥያቄ ሲያቀርቡ ይህንኑ አልገለፁም በሚል ነው። በእርግጥም አመልካች የፍቺ ጥያቄ ሲያቀርቡ የካሳ ጥያቄ አላቀረቡም። ሆኖም ሕጉ የፍቺ ጥያቄ ሲቀርብ ለፍቺ ምክንያት የሆነውን ጉዳይ መግለፅ የሌለባቸው መሆኑን በአንቀጽ 81/2/ ስር የተደነገገ ቢሆንም ካሳውን ግን በንብረት ክፍፍል ጊዜ ዳኝነት ሲያቀርቡ የሚችሉ መሆኑን ይህንኑ ድንጋጌ ከአንቀጽ 84 ጋር አገናዝበን ስንመለከተው የምንረዳው ጉዳይ ነው። ይሁን እንጂ አመልካች ለፍቺ ምክንያት የሆነውን በደል ለፍቺ ምክንያትነት መጥቀስ በሕጉ ግዴታ ያልተጣለባቸው ቢሆንም ካሳ የሚወሰነው ለፍትህ አስፈላጊ ነው ብሎ ፍርድ ቤቱ ሲያምንበት መሆኑን አንቀጽ 84 በግልጽ ስለሚደነግግና የበታች ፍርድ ቤቶችም በዚህ ረገድ ካሳ መወሰኑ ለፍትህ አስፈላጊ መሆኑን ያላመኑበት መሆኑን በተለይ ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት በፍርዱ ላይ የገለፀ ስለሆነ በዚህ ረገድ የተሰጠውን ውሳኔ ከአንቀፁ አቀራረብና ይዘት አንጻር መሰረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው ለማለት የሚቻል ሁኖ አልተገኘም። ሲጠቃለልም በጉዳዩ ላይ በተሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ያለበት ነው ለማለት ስላልተቻለ ተከታዩን ወስነናል።

ው ሣ ኔ

1. በፌዴራሉ መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 64612 ታህሳስ 26 ቀን 2004 ዓ/ም ተሰጥቶ በፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 119293 ግንቦት 05 ቀን 2006 ዓ/ም ተሻሽሎ የጸናው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 348(1) መሰረት ጸንቷል።
2. በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር የወጣውን ወጪና ኪሳራ አመልካች የራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ ብለናል።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ

